2029

Число 4. Рік I.

НАУКА і РОЗВАГА.

НАРОДНА БІБЛЇОТЕКА.

Доля працюючого люду.

СПОЗ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

Чернівці 1923.

Видавництво української молодїжи.

Від редакциї.

По сїй книжочцї будуть друкувати ся ще кілька книжочок історичного змісту. Ми покажемо, якими способами до тепер люди бороли ся за свої права, скажемо, котрий спосіб був добрий, а котрий нї, чому воно так, і як нам Русинам-Українцям найлїпше робити, то ми зрозуміємо, коли будемо знати, як по нїлім сьвітї люди борють ся, які там права і які права вже в нас у Австриї є та які повинні би бути, аби нам жило ся добре. Але і тому ще не конець. Ми мусимо знати свою історию, то є оповіданє про то, як ми колись жили, хто бував нашим ворогом, як ми з ним бороли ся, як порядки у нас змінювались і які вони тепер є. Попри то все бубуть у „бібліотецї“ і цїкаві оповіданя, піснї та иньші поезиї.

Не повинно бути у нас нї одного письменного чоловіка, котрий би не мав у себе дома сих книжочок. Хто щирий Русин, хто хоче, аби його другі люди поважали, хто хоче, аби він у других щось значив, мусить мати сї книжочки. Він повинен також старати ся, аби і всї його знакомі мали їх у себе дома. А як ми скажемо нашим ворогам, що ми вже маємо тілько а тілько людий, що читають наші книжочки, то нас вороги будуть бояти ся і не будуть нас за нїчо мати, як тепер. Тогди з нами Русинами будуть всї рахуватись, коли будуть видїти, що майже до кождого нашого чоловіка приходять з почти такі книжочки, що пишуть чисту правду. Тогди ми нїчого не будемо бояти ся, а правительство зробить нам все, що ми скажемо.

2029

Союз визволення України

Доля працюючого люду

Як широка наша Україна, де тільки живуть наші люди, на цілому просторі веселих зелених степів, і богатому полісї, і по великих та пишних містах — скрізь горе, скрізь нужда, скрізь стогін чути нашого окраденого, зрабованого, пригнобленого люду. Подивіть ся ви на наше село: неначе писанка роскинуло ся на зеленій левадї, чепурно виглядають білі хатки під соломяною стріхою, а край села на пригорі пишно та величне стоїть аж сияє великий панський будинок. Любо мило віддалїк подивити ся! От би здавало ся роскіш воля! От би де жити, та Бога хвалити! Рай на землї тай годї Але підійдїть трохи близше до того раю і ви побачите пекло. Правда в панському будинку певне і справдї і роскіш і достатки, може і справдї там мило та весело живеть ся але не те, зовсїм не те на селї. Ті білі чепурні хатки, що так гарно виглядають віддалїк, через їдну почорнїли, стріхи на них позавалювали ся, а що в самій хатї дієть ся?....

А там в серединї горе та нужда, праця до віку, до суду, тяжка праця від ранку до ночи, праця день за день сьогодня і вчора і завтра. Працюють і чоловіки і жінки і батьки і дїти,

працюють не доїдаючи не досипаючи. А знесилять ся своєю роботою, покинуть її на коротку ніч, щоб відпочити, та зрана знову до роботи стати, то тут мають гарну зароблену страву — хліб глевкий та юшка, — тай того не густо!

Та чому се так? чому не мають робучі люди достатку, коли земля богата, родить гарно? Куди діваєть ся те все, що зроблено тяжкою працею робучих рук?

Куди діваєть ся? А забули, що край села стоїть великий панський будинок і що в йому і достаток і роскоші! І люди, що там живуть то працею себе не силують, а одпочивають до схочу.

Тай навіщо їм щось робити, коли на селї і без того чи мало робучих рук. Ті робучі руки працю всю, яку треба зроблять, а що їсти попросять — то хиба, ж їм на хліб та на юшку богато треба? Та ж тих робучих рук стільки, і так вони багато зароблять, що вистарчить і їм за роботу ґрейцар заплатити, і до панської скарбниці тисячі заховати.

Так чому ж, чому, робучі люди не працюють на себе, щоб собі на спожиток обернути все те, що так гірко потом та кровію заробили? Чому? А тому, що як вони можуть на себе працювати, де вони свою працю покладуть так, щоб самим з неї користь мати.

Адже робота селянина десь на полї, або хиба де-не-де стоїть завод чи фабрика або копальня то там ще роботу знайдеш.... А кому належать у нас всї землї та всї фабрики, заводи, копальнї? Та комуж, як не тим самим панам, що живуть по отсих великих будинках. То одже і мусять усї люди ходити на панські лани, на панські заводи і продавати там свою працю, продавати за нїщо, бо ж не захочуть пани багато платити. Тай чому би вони захотїли, коли і так люди підуть працювати, бо з голоду инакше мусять зовсїм пропасти.

А з того і виходить, що по всїй нашій Українї в пишному та богатому краю пекло зробило ся і гірко в тому пеклї нашому окраденому, зрабованому робучому людови.

А що ж дїяти? Де подїти ся від тої нужди та недолї, що геть окутала наші села на Українї. Чи не подати ся робучомоу чоловікови до міста? Чи ж мало у нас по широкій Українї пишних та велолюдних міст? Сотнї тисяч люду зібрані, роскішні будинки, — ось де достаток! Ось куди подавати ся скривдженому, окраденому, робучому людови. Та ба, і місто не наскрізь однакове! То правда, роскішні є в містї палати, та не для робучого, люду вони побудовані. Будували їх наші робітники, та не на те, щоб самим в них роскошувати. Будували їх тяжкою працею, власними

руками складали цеглину до цеглини, а за те все дістали злиденну заплату від панів, що оселили ся по тих будинках. А самі робітники що сї палати будовали, заробивши злиденний гріш ледве можуть прожити з цїлою родиною в якій темній та вохкій халупі десь на краю міста. І не заплатять їм пани більше а нїж той злиденний гріш, бо ж робітників багато і завше не один то другий, а стануть до роботи, щоб аби якось перегодувати ся.

А прийдуть до міста наші селяни шукати кращої долї, прийдуть нїчого не маючи за душою крім рук до роботи, то не в паньских будинках жити вони потраплять. Нї. Онде скрізь по краям міста побудовали заводи та фабрики цїлий лїс димарів, аж небо чорне від диму мов хмарами вкрите — отож там мусять робучі люди просити ся до роботи, і щастє ще їхнє, коли роботу собі вони там знайдуть. Бо лишать ся без роботи, то з голоду хоч під парканом пропадай у богатому містї, а нї то мов злодїя по стану на село одведуть, щоби як бродяга не тиняв ся голодний без дїла по місту. А знайдуть роботу, зроблять їм ласку пани, пустять на своїх заводах працювати, то все-ж таки заплатять злиденно, щоб аби лиш тільки з голоду не пропали. То дармо, що хозяїни мають нїчого не робивши тисячі заробляти працею робітників на тих

своїх заводах. На що їм по багато платити, коли робітників і так багато, до них на роботу просить ся, і роблять за аби яку ціну. І от прийшовши до міста шукати кращої долї, вступивши до заводу, потрапляють робітники знову в таке-ж саме пекло, коли ще не гірше як і у їх на селї було. Знову доводить ся працювати з рана до вечера серед диму, гамору, лемента, а напрацювавши ся за день іти одпочивати в тїсній переповненій казармі, або темній вохкій, на пів під землею хатї.

І в містї ведеть ся робітникам некраще нїж на селї. Скрізь на Українї де тільки мусить робітник жити працею своїх рук там тяжко єму доводить ся. Чи на селї чи в містї- то однаково мусять робітники продавати панам свою працю, і однако пани пильнують щоб як найбільше визискати з робітника роботи і як найменьше єму за те заплатити. Бо се ж користь панска, бо з того ж і богатїють пани тому ж і корисно їм будувати фабрики та заводи або землю посїдати, бо тим способом вони можуть робітників визискувати. І визискують пани робучий люд визискують скажено, лиш пильнують що би зовсїм робітники з голоду не попродали, бо хтоби тодї мав на панів робити.

То невже-ж так і мусить бути? Невже о так робучі люди що працюють, що власними руками будують усе, що є на

сьвіті і справді повинні жити у злиднях та в убожестві? Невже робітникам ні звідки поради ждати, ні звідки помочи не знати? Бо хто ж справді і захоче допомогти робітникам. Чи не пани оті, що позагарбовали собі усї землї та на них визискують робітників, чи може оті пани, що мають собі фабрики, заводи і удержують на них силу робітників. Може захочуть помогти робучому людови ті пани, що у царя служать, та гроші дістають із царської казни, котрі сами з царського наказу збирають, видираючи з робітників податками посереднїли і беспосереднїми?

Нїгде. Нїхто робітничому люду нїчого не зарадить, нїчого не допоможе. Коли бажають робітники собі кращої долї то повинні самі собі зарадити. Велика і дуже важка то річ визволити ся з панської неволї, богато часу упливе поки робітники дійдуть до того, щоб самим на себе робити і лише самим панам користь зі своєї працї, але ж ласки сподївати ся немає звідки, і тому всї наші скривжені і ограбовані люди, коли ще не втратили своєї людскої чести і бажаня здобути кращої долї, як не для себе до для дїтий своїх, мусять зєднати ся для спільної роботи і всї вкупі працювати, щоб визволити ся із того пекла в якому зараз працюють весь свій вік. Помогти сїй великій справі визволеня робучого люду і має наша народна бібліотека

Кожен чоловік один, сам собі слабий і нічого не може вдіяти. Коли ж іде про таку велику річ, як визволїння цїлого робітничого люду, то розумієть ся сю справу мусить вести не один чоловік, а мусять для неї лучити ся усї робітники, щоб у купі побороти панів. Та і всїм робітникам не легко буде панів зломити, бо їх хоч і мало, далеко меньше нїж робітників, так зате вони силу мають, за ними стоїть цар з війском і завше за них заступаєть ся.

Демонстрация.*)

На Вкраїнї в славнім містї у дзвони дзвонили
а студенти на майданї у радї радили.
У радї радили, як за людий стати,
тай на радї присудили, геть цар скидати.
Беруть аркуш білий папір, пишуть листи дрібні:
„Гей підводьтесь, прокидайтесь, сїромахи злиднї!
Годї вже вам подать платить, подушне 'ддавати,
та синів своїх цареви в полки відсилати.
Нема землї у вас, люди? нема, і не буде!
Та ще гірше обдеретесь від царської дуди.

---

*) Наведений тут вірш вилив ся з глибини обуреного серця нашого товариша, що прибув із села до Київа на демонстрацию 2.—3. лютого 1902. р. Отже цїле зображене демонстрациї, подане автором, з документальною точністю може бути віднесене і до харківської демонстрациї 15. грудня 1901. р. і особливе до останнїх подій у Ростові і в загалї до всїх демонстрацнй, що постійно відбувають ся в більших осередках України.

Не чекайте 'д царя, братці, що землю поділе —
Він панам вас радий дати, колиб мались сили,
по три шкурі він з вас лупить, здере й по чотири....
й ніхто за вас не вступить ся при лихій годині!

Цар з панами накладає, і Бог на їх боці —
пани-ж ваші правдивиї, держуть вас в мороці,
якимсь пеклом вас лякають і кажуть терпіти,
щоб і панству і цареви добре було жити,
щоб і царі, щоб і панство у примхах куняло,
а мужицьтво на роботї з голоду вмирало!
Годїж, братці, вже терпіти — ще є у нас сила,
вона степи, вона гори і лани укрила....

Ота сила — це селянство, на спинї котрого
їдуть пани, їдуть царі до попа святого.,..
Скиньмо ж братці, вражу силу і будьмо братами,
та щоб усї були рівні до 'дного між нами!
Ми, селяни до вас щире слово засилаєм
і підмоги проти царя низенько прохаєм:
Поможіть нам, наші батьки, вражу силу збити,
тодї добре на всїм світї стане людям жити!"

Ой сї листи написали, в пакети складали,
та і по всїй Українї людям розсилали.
А сами студенти раду в радї, раду знов радили,
тай на вулицях зійти ся, в радї положили.
Зійшло сонце у туманї, по над містом стало,
а студентство всї вулицї собою вкривало;
попереду прапор несуть з грізними словами,
що на йому написали білими буквами:

„Геть царя! до долу ката! — і панство і царство!
нехай буде на Вкраїнї єдине братарство!
Ідуть собі та співають, царя проклинають,
усїх людий, цїле місто на царя скликають.
А з заводів та із фабрик робітнича сила
за студентами аж коте, мов у морі хвиля.

І сьпівають і гукають, все місто скликають,
та на царя та на катів словами гримають.
„Годі, годі нам терпіти, прокидайтесь люди!
поки цар над нами праве, щастя нам не буде!“
Ой не встигли та студенти улицю минати,
ой як стали та студентів кати зупиняти:
скрізь поліция з шпигами студентів хапає,
скрізь жандарми мов собаки.... натовп облягає....
Затягає всю улицю студентськая сила —
а катюги зупинити москалїв пустили.
Не дві хвилї, не дві чорні у морі схожали —
то солдати на студентів з багнетами стали.
Ой і стали з багнетами, цїлять їм у груди:
„Як хочете живі бути — розходьте ся люди!“
Ой на горе, ой на тяжке, мати породила
тебе синку, що у військо тебе вирядила;
а ще гірше, ще лютїйше, ой що ти, мій сину,
із катами став за право й стреляєшь в людину!
Ой тут вийшов дядько Дмитро солдатів спиняти,
і розумно та правдиво став їм промовляти:
„Ой за кого ви бєте ся нерозумні дїти?
і на кого то ви вийшли із рушницї бити?
З ваших батьків, з ваших братів, цар три шкури лупе,
а ви його рятуєте, нерозумні люди!
Цар з панами з вас глузують і не знають міри....
Киньте ж братцї царя-ката, вяжіть офіцирів!...
Ой не встиг-же дядько Дмитро слова доказати,
як почали офіцири „смірно!“ скрізь кричати.
Затремтїли москалики, як муштру почули
і на слово дядька Дмитра й усом не моргнули —
добре далась їм та муштра! хто її не знає?
вона людий так нївечить, нї на що ламає.
Ой не встиг же дядько Дмитро сказати у друге
як звелїли та стриляти царевиї слуги.
Прицїлились москалики, з мушкетів стрелили....

Бодай же вам тяжко-важко.... що ви наробили!
Горе тобі, стара мати, нема твого сина —
заплакала за вбитими уся Україна.
Кого вбили, закололи, другі повтїкали,
тих по тюрмах, по Сібірах, люто мордували.
А цар радий у столиці молебінї служе!...
Радїй, радїй недовірку, радїй та не дуже!
Вже не довго тобі кате, нами панувати,
прийде й тобі час-година, лютий, пропадати!
Розкують ся закутнї, пригноблені люди,
станутъ з нами проти тебе, і нїхто не буде
тебе звірю ратувати!
Бо й твої солдати
тебе кинуть і вернуть ся до рідної хати.

П. Розвій-Поле.

Як на Українї страйкують?

Найкращим засобом боротьби з панами в наші часи неперечно є — страйк. Тільки з помічю страйку можливо зараз побороти пана і примусити його зробити те, чого домагають ся робітники. Проти страйку, коли його добре повести не тільки пани нїяким чином не можуть бороти ся, але і полїция і військо нїчого панови не можуть пособити. Але що се таке страйк? Що се за такий чудовний засоб що проти него немає ради і чому досї наші робітники їм не користували ся?

Засоб се не новий, не ми його вигадали, але віддавна робітники в ріжних кінцях сьвіта вживали його, а ще сїм останнїм лїтом зробили страйк і наші українські селяни в селї Шандрі, Канївського повіту. Бороти ся страйком не так важко, але тільки треба до нього приготувати ся, гаразд усїм робітникам

змовити ся, щоб всїм стояти за одно і тодї напевне страйк можна виграти.

Називаєть ся страйком така змова, коли всї робітники на якому заводї наперед зговорили ся враз кидають роботу і жадають від хозяїна якогось поліпшення свого стану, переважно більшого заробітку або коротшого робучого дня. Коли всї робітники враз роботу на заводї кидають, то завод спиняєть ся, а хозяїн від того має великі втрати. Одже нїяким способом нїчого хозяїн собі зарадити не може, бо зразу всїх робітників нових не знайдеш, або і нові довідавши ся, що у сего хозяїна страйкують, до нього не наймають ся. Хозяїн жалуєть ся панам урядникам, але ті не можуть нїчого сему панові допомогти, а завод все стоїть без роботи, а хозяїн все має великі втрати. Нарештї хозяїнови нїчого більше не лишаєть ся, як або закрити зовсїм свій завод, або задовольнити потреби робітників і тодї вони знову всї разом вертають ся до роботи. Коли робітники до страйку добре приготовані одностайне стоять за свою справу і не знаходить ся між ними зрадників, що за хозяйську ласку продають робітничу справу то тодї страйк завше для робітників кінчаєть ся щасливо і хозяїн здаєть ся на їх волю. Але для того, щоб страйк добре перевести, треба до нього старанно підготовити ся.

Так страйками бороли ся і борють ся робітники по всїх сторонах сьвіту і скрізь їм живеть ся краще від тої боротьби. Борють ся страйками робітники по більших заводах і у нас на Українї і теж чи мало собі здобули тою боротьбою. Не запобігали лише страйку до останнїх часів наші українські селяни бо дуже були розєднані і не розуміли, що користь їх в тому, щоб не кожному окремо про се бе дбати, але навпаки щоб усїм цїлою громадою стояти за свою

робітничу справу, і у купі бороти ся проти пана піддержуючи один одного. Перші із наших селян зрозуміли се наші шандрівські земляки і сего року зробили своєму панови страйк і чи мало користи від того зискали. Робили ж вони страйк ось як:

Коли почав доспівати хліб стали люди радити ся, як би їм дістати з пана Підгурського дешевшого снопа. Рік перед тим пан Підгурский давав за скошений хліб 16 а то і 18 сніп. Одже за два тижні перед Петром 22 селян із Шандри змовили ся, щоб і самим не іти до пана косити і других одмовляти, щоб не збирали хліба аж поки пан не згодить ся дати такого снопа, якого бажають робітники.. Потім на сельскому сході сї 22 селян звернули ся до старости, щоб той обявив про сю їхню постанову цїлій громаді. Але староста на се не згодив ся. Тоді селяни сами почали збирати меньші збірки і умовляти людий страйкувати усїм разом; на їх збірках говорили: „Держімо ся купи братця! Хто що говорив, не розказуймо нікому, окрім своїх спільників, держім ся оден одного а хто на допитуванї, що викаже, то лихо тому!“ На другий день після Петра зібрала ся більша збірка коло 100 чоловік і на ній порішили так;

1. Коли кликатимуть до пшеницї, то усїм збірати ся разом і йти гуртом домовляти ся за сніп,

2. На двох царинах рано стати по 10 чоловіка і не пускати нікого у поле, аж поки не вимовлять у пана снопа і

3. оповістити сусїднїх селян із Тулищів і Борснягівки, щоб не йшли до пана Підгурского на пшеницю, аж поки не стануть до роботи Шандрівскі.

На другий день нїхто не пішов до роботи, а на третий день 40 чоловіка пішли договорювати ся до пана, щоб дав дванайцятий сніп, але пан не схотїв

з ними навіть і балакати. Тоді ображені селяни постановили, щоб не йти до пана косити меньше як за десятий сніп. Так пройшло кілька днів без роботи, а пшениця панови вже доспіла і ось почне висипати ся. Пан тоді виписав собі із Черкасів машини і наймав дівчат, щоб машинами зібрати пшеницю. Але селяни постановили, щоб і дівчата не йшли до машин. Стоять машини у полї, пшениця починає сипати ся. Тим часом піп схотїв скористати ся, що селяни не роблять у пана і покликав збирати свій хлїб, але постановили, щоб і попови дешевше як панови не робити. Тим часом вязав де хто у пана овес; одже пішли і тих покликали кинути роботу, так що і овес лежить панови не зібраний. Має пан великі втрати, і овес і пшениця єму пропадають, а не хоче згодити ся платити робітникам десятого снопа. Але що робити. Порадили ся з попом і звернули ся до посередника. Посередник зараз написав до старости, що має сам приїхати, а щоб старшина єму зібрав і видав десятеро чоловік „бунтарів“. Почули люди про такий наказ від посередника і не згодили ся, щоб старшина вибирав якихсь бунтарів, а зійшли ся ждати посередника цїлою громадою чоловіка з 300. Приїхав посередник зі становим і здивував ся; чому се він звелїв, зібрати десять чоловіка, а прийшло стільки люду. Одже селяни йому сказали, що вони всї бажають, щоб пан їм більше платив, і всї не йдуть до пана на роботу, а тому і всї будуть з ним балакати. А тим часом пан Підгурский згодив ся, дати селянам 12 сніп, але селяни вже за дванайцятий не згожували ся та вимагали десятого. Ось посередник і став умовляти селян, шо дванайцятий сніп — цїна добра і щоб згодили ся йти робити за дванайцятий. Але вийшов з громади один старий чоловік і сказав посередникови: „Як ми косили торік за 16 і 18 сніп, то ви не приїздили заступати ся за

нас та умовляти пана, щоб дав нам 12, то чому ж тепер ви за пана заступаєте ся? Ви держите панську руку а не нашу!“ Тоді становий став грозити, що арештує, але люди загомоніли: „Коли так, то арештуй усіх, бо ніхто до роботи не стане!“ Побачивши, що і се не помагає, посередник сказав обібрати 5 чоловіка, щоб вони пішли умовили ся з паном за сніп, та люди і на те не згодили ся бо вони вже раз ходили до пана, а той не схотів, і балакати з ними, то нехай же тепер сам до них прийде. А тут надійшли, ще і панські „строкові“ і сказали становому, що і вони кинули у пана робити, бо панський приказчик накинув їм вязати $3^1/_2$ лишних копи вівса а сего не було в їхньому договорі. Так посередник ні з чим і поїхав. В південь знову скликати сход. О третій годині наїхали повітовий предводитель дворянства з помічником справника, приставом та уряднаками і знову стали уговорювати селян, щоб ішли до пана косити хліб але селяни їм відповіли, що не будуть аж поки пан не дасть десятого снопа. Так усі заходи ні чого і не довели. На другий день арендатор пана, Адельгейм покликав робити за одинайцятий сніп і всеж таки люди не пішли, вимагали десятого і аж тоді нарешті пан побачив, що пшениця сиплеть ся і, змагаючи ся він матиме ще більші втрати, згодив ся давати робітникам десятий сніп. Так більше тиждня страйкували шандрівські селяни, аж поки не перемогли пана і не примусили єго платити стільки, скільки вони бажають. Коли ж пан згодив ся на їхні умови, то всі були дуже раді своєю побідою, зразу пішли до роботи, і заробили краще, аніж всі попередні роки.

От через те, що проти страйків пани ніяк не можуть бороти ся, вони дуже боять ся, щоб робітники не страйкували і забороняють навіть; та ба

силою погнати чоловіка до роботи вони не можуть. Єдине, що їм лишаєть ся, то се налякати людий, щоб вони не страйкували, та і то їм мало помагає. Так і в Шандрі, Коли вже страйк кінчив ся, і всї люди пішли косити за десятий сніп, і думали що справа вже зосвїм скінчили ся, приїхав із Київа чиновник, навіть товариш прокурора, жандарми і все допитували ся, хто то підмовив людий страйкувати. Нарештї військо привели і все робили слїдство, щоб найти винних. Де кого посадили у холодну. Знову приїхав посередник, зібрав сход, оточив військом і тут уже почав страшенно гримати і лаяти ся та все кричав, щоб видали тих, хто підмовляв до страйку. Але нїчого тим не добив ся. Допитували ся ще, чи не приїздив хто та чи не підмовляв бунтувати ся, але нїчого ж не допитали ся. Арештували 18 чоловіка, повезли до Канїва але 14 мусїли зразу відпустити 4 трохи згодом.

В той спосіб почали наші селяни вживати страйків, щоби здобути кращих заробітків. Коли ж бороти ся страйками далї, та особливе щоб страйкувати не в одному селї, а по цїлих околицях то можна здобути не тїльки кращих заробітків від панів, але і зовсїм примусити панів спродувати свої землї та забирати ся десь далї. І нїчого не вдїють пани проти страйків бож не мають права вільних людий силою до роботи наганяти.

Тож будемо змовляти ся скрізь, по всїх селах України будемо страйкувати, будемо бороти ся з панами.

Революцийна пісня.

Шалїйте, шалїйте, скажені кати,
Годуйте шпионів, будуйте тюрми!
До бою сто тисяч побірників стане!
Пірвем, пірвем, пірвем сї кайдани!

За волю народу, за його права
не страшні кайдани, солодка тюрма!
Бо вільного духа не скути в кайдани!
На смерть, на смерть, на смерть вам тирани!

Робітники духа, робітникам всїм
ми руки подаймо! На бій їх зовім!
Бо всїх нас злучила однакова доля:
і кнут,, і піт, і кров, і неволя!

Грохіт по за Збручем ген-ген грохотить!
Над Дніпр — на Вкраїну нехай долетить!
Як сонце свободи з-за хмари прогляне —
біда, біда, біда вам, тирани!

Але, аби знати як се все зробити, аби позбути ся біди і нужди і вибороти собі такі права, як нам належать ся, треба конечно науки і просьвіти. Тому най кождий передплачує „Науку і Розвагу“, котра буде спроваджувати завсїгди на добру дорогу і в кождій справі дасть добру пораду.

„Наука і Розвага“ буде виходити два рази в місяць: на 1. і 15. кождого місяця і коштує разом з почтою:

на цїлий рік	К.	2.—
„ пів року	„	1.—
„ чверть року	„	—.50

Отже за дві коронї на рік дістане кождий 24 книжочцї в об'ємі 2-ох аркушів.

Ми не жадаємо гроший наперед, а хто добровільно нам пришле, тому будемо дуже вдячні. Хто зголосить ся до нас карткою, тому будемо висилати книжочки і пренумерату уложуємо так: що три місяцї будемо залучувати до книжочки почтові чеки (вже виповнені), і кождий, хто буде пренумерувати наші книжочки, має взяти той чек і занести на почту і заплатити там 25 кр. без жадних иньших видатків. — В такий спосіб кождий зможе прийти до книжок, і то на рати, бо думаємо, що за три місяцї кождий зможе заплатити 25 кр.

Длятого просимо поспішити ся із замовленями, щоби ми могли назначити висоту накладу. Хто не зголосить ся до нас карткою, тому не будемо висилати наші книжочки.

Гроші, замовленя і реклямациї треба адресувати так: **Лев Когут**, Чернівцї, ул. Приватна число 4.

Ціна 10 сотиків.

Видає і за редакцию відповідає: **Лев Когут.** — З друкарні тов. „Австрия“ в Чернівцях.